

Orta Asya'nın coğrafi özellikleri, ilk Türk devletlerinin ekonomik yapısını da şekillendirmiştir. Bozkır olan bu coğrafyada hayvancılık temel geçim kaynağı olmuştur. Ancak hayvancılığın yanında tarım, ticaret, madencilik ve metal işçiliği de yapılmıştır. Bu bölgedeki ticaret, büyük ölçüde değiş-tokuş esasına göre yapılmıştır.

Hunlar ve Kök Türkler hayvancılıkla beraber, tarımla da uğraşmışlardır. Bunu kurganlarda bulunmuş olan birçok tarım aletinden anlıyoruz. Uygurlar yerleşik hayata geçin-ce, Uygur halkının ekonomi anlayışı da değişmeye başlamıştır. Uygurlarda yerleşik hayata geçilmesiyle birlikte özellikle tarım alanında büyük gelişmeler yaşanmıştır.

İlk Türk devletlerinin önemli gelir kaynaklarından biri de önemli ticaret yollarının geçtiği güzergâhlar olmuştur. Önemli ticaret yollarının Türk ülkelerinden geçmesi, Hunlar'ın, Kök Türklerin, Uygurların ve Hazarların dünya transit ticaretine aracılık etmesini sağlamış-tır. Çünkü ilk Türk devletleri buralardan geçen kervanlardan geçiş vergisi almıştır.

Türk İslam devletlerinde ekonomi faaliyetlerinin amacı, İslâmiyet öncesi Türklerde olduğu gibi halkın refah düzeyinin artırılması olduğu için, buradaki ekonomik faaliyetler bu amaca uygun olarak düzenlenmiştir. Türk İslam tarihi hakkında bize en önemli bilgileri sunan Kutadgu Bilig'de bu anlayış; "Halkın zenginliği, bey'in zenginliği demektir." şeklinde ifade edilmiştir.

Türk İslam devletlerinde ekonomik faaliyetler; tarım ve hayvancılık ile buna bağlı olarak imalât (sanayi) ve ticaret olmak üzere üçe ayrılırdı.

Türklerin, Karahanlılar Dönemi'nde gelişmiş bir tarım kültürüne sahip oldukları görülmektedir. Selçuklular da tarıma önem vermişler, yaptırdıkları sulama kanalları ile Merv Ovalarında pamuk üretimini çok geliştirmişlerdir. Türkiye Selçuklularında ise şehir hayatının yanında, şehrin kenar bölgelerinde meyvecilik ve bağcılık gibi tarımsal faaliyetler de yapılmıştır.

Türk İslam devletleri, ilk Türk devletlerinde olduğu gibi ticarete büyük önem vermiştir. Karahanlılar ve Gaznelilerin, İpek Yolu'nun geçtiği önemli şehirlere sahip olması, onların ciddi gümrük vergisi geliri elde etmelerini sağlamıştır.

Türkiye Selçukluları, ticareti geliştirmek amacıyla Akdeniz ve Karadeniz limanlarını fethetmiş, buralara Türk tüccarlar ve yatırımcılar göndererek ihracat ve ithalat kurumları oluşturmuştur.

Osmanlı'nın ekonomik sistemi; İslam dininin belirleyiciliği altında, Türkistan tecrübesi ve eski Anadolu geleneklerine önem verilen bir etkileşim sahası içinde doğmuştur. Osmanlı Devleti'nin ekonomi anlayışında halkın mutluluğu esas alınmıştır.

Klasik Dönem Osmanlı ekonomisinde üç ana ilkenin etkili olduğu görülür. Bunlar; işçilik, gelenekçilik ve Fiskalizm'dir.

Osmanlı toprakları, Doğu ve Batı ekonomilerini birbirine bağlayan ipek ve baharat yollarının Akdeniz'e ulaştığı bölgede bulunuyordu. Bulunduğu konum gereği Osmanlı'da dış ticaret ve transit ticaret teşvik edilmiş, elde edilen gümrük vergileriyle devlet için önemli bir gelir kaynağı oluşturulmuştur.

Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki ekonomik politikalar iki evrede incelenmektedir. Birinci evrede liberal bir ekonomik yaklaşıma, ikinci evrede ise devletçilik ilkesine ağırlık verilmiştir. Yani bir tür karma ekonomik model takip edilmiştir.

1923-1929 yıllarını kapsayan birinci evrede, liberal ekonomik yaklaşım sergilenerek serbest piyasa şartlarında özel girişimcilerin desteklendiği sanayileşme politikaları izlenirken, ikinci evrede Devletçilik ilkesinden hareketle; “Ferdin yapamayacağı işleri devlet ya-par.” düşüncesi benimsenmiştir.